

Diszku, a mely – nincs.

Egy fizéves szoborügy titkai.

Egész történetet lehet belöle kiolvasni, ha csupán a momemtumait soroljuk föl egymásután a következö, immár tíz év óta huzódó szoborügynek. Nagyszabásu nyilvános pályázat, a százezernél nagyobb összegü mü elkészítésével járó megbízás, félig kész munka, az alkotóművész hirtelen halála, szegény örökösök, zsiros honoráriumot váró fiskális, lamentálás, fűhöz-fához való kapkodás, kérés, könyörgés, meginduló pörök, egy emberséges képviselő-ügyvéd föllépése és végül a székesfőváros mint megdöbbenően rideg, csökönyös és legföbb tényező, a mely tíz év óta mint fekszik ezen az ügyön, holott igazság szerint már régen elintézhetett volna mindent: ime, a tények rideg fölsorolása. Maguktól a szereplő személyektől kapott adatokból s a rendelkezésünkre bocsátott hivatalos aktákból ime itt adjuk ennek a mindenképpen érdekes esetnek a történetét.

A 100.000 koronás diszku.

Mintegy tíz évvel ezelött nyilvános pályázatot hirdetett a székesfőváros az Erzsébet-térre föllábitandó diszku elkészítésére. A pályázatra beérkezett munkák közül a zsüri Szécsi Antal szobrász művét tüntette ki az első díjjal s a munka végleges elkészítésével is öt bizták meg. Budapest székesfőváros tanácsa a művésszel szerződést kötött, a melynek az elkövetkező eseményekre és a megindult pörökre döntő befolyásu részeit itt adjuk:

Szerződés, mely egyrészlről Budapest székesfőváros közönsége, másrészlről Szécsi Antal szobrászművész között az Erzsébet-téren felállítandó disz-szökökhöz vonatkozóan megkötöttet.

Részletes föltételek. Mihelyt a vállalkozó szobrászművész a mü részletes kompozíciójára teljesen megállapodott, köteles arról egy negyed nagyságu mintát bemutatni.

A disz-szökökhöz az elfogadott minta szerint áll a „Venus“ születését ábrázoló kagylón álló föalakból, melyet

Közp.

két kagylótartó alak nord, továbbá négy nagy teknösbékából és két delfinen ülő trifonból.

A disz-szökökhöz köteles a vállalkozó szobrászművész úgy elkészíteni, hogy az legkésőbb 1906. június hónap 30-ig leleplezethessék.

A diszku költségei 102.000 korona általánösszegben állapítatnak meg:

a) 10.000 korona első részlet fizette-tik ki, ha a diszknak egy negyed nagyságu előmintája elkészült.

b) 15.000 korona a mellékalakok öntési agyagmintáinak elfogadása után. 24.000 korona a föld, kőműves és kőfaragómunkák elfogadása után.

Abban az esetben, ha a vállalkozó művész betegség folytán vagy bármilyen más okból az elvállalt diszkuat a kiszabott határidőre be nem fejezhetné, jogosítva lesz a székesfőváros közönsége a szerződést egyoldaluan fölbontani, a munkálatok folytatását más művészre bizni és a vállalkozó művésznél addig teljesített munkálatai után járó díjat és azok értékét bizottságilag megállapítani — és kifizetni.

Minden ezen szerződésből s az arra vonatkozó jogi viszonyból netalán fölmerülő peres kérdések elintézésére nézve aláveti magát mindkét fél bármely Budapesten székelő bíróságnak és sommás eljárásnak. 1902. július 31. Halmos s. k. polgármester.

Szécsi Antal a szerződés értelmében el is készítette az egynegyed nagyságu előmintát, a miről a 208.050/1912—VII. sz. jelzéssel ellátott okirat eképp tanuszkodik:

— A tanács Szécsi Antal szobrászművész által az Erzsébet-téri szökökhöz

Budapestre vonatkozó ujságcik

Szerző

Cím

Diszku, a mely – nincs

Idő

1912

Forrás:

Esti ujság

Bp.

1914 1/14.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Helyszám

készített *egynegyed nagyságu előmintát a kivitel alapján elfogadta...* Ennek alapján a tanács a megállapított általánösszeg első részletét a művész részére egyidejűen kiutalvánnyozza.

Szécsi halála után.

Munkájának közepén hirtelen oltja ki Szécsi életét a halál. A Lendvay-utcai műteremben a nagyszabásunak ígérkező mü megkezdett részletei, ségéd- és előminták, agyagvázlatok egész halmaza hever. Jönnek a kegyelet hiénái, a kik minden lehetöt elvisznek, a barátok, a kik igaz részvétellel igyekeznek menteni a mi megmenthetö, mert két eléggé nagy család marad sirató gyászban az elhunyt után, a kik nemcsak leghübb testvérüket, hanem igaz támogatójukat is elveszítik az elhunytban. Mayer Károlyné az egyik, Sefesik János a másik, a ki szintén elhal idöközben s özvegyet és sok gyermeket hagy maga után. Megjelenik a pesti fiskális is, a ki huszezer koronát köt ki magának előre és az elhunyt művész bárhol található készpénz- vagyományának tetemes százalékát s ennek ellenében „vállalja“ az örökösök jogi képviselötét.

De megjelenik a székesfőváros is, a mely mint székesfőváros közönsége szigoruan ragaszkodik a szerződés pontozataihoz. A munka elkészítése határidökhöz van kötve, tehát el is kell készülnie!

Az alábbi okirat nemcsak et az álláspontot, hanem ennél fontosabb körülményeket is bizonyít. Ime:

Budapest Székesfőváros Tanácsa 153.990/1909. VII. Heuffel Adolf középítési igazgató jelentése, továbbá néhai Szécsi Antal örökösök, Mátrai Lajos György és ifjabb Mátrai Lajos és Róna József és Bassler Antal szobrászművészek kérvénye az Erzsébet-téri diszku munkálatainak folytatása tárgyában. Határozat ... a munkák folytatása és befejezése tekintetében más művész sürgös megbízatása váltik szükségessé, annál is inkább, mert a kut föcsoportjának tervezett nagyságu agyagmintája oly állapotban maradt vissza, melyben a mielőbbi teljes és sikeres véglegesítés koekázitása nélkül nem hagyható. ... a kész agyagminta és a már megkezdett munkák kétségtelenül romlásnak volnának kitéve ... az agyagmin-

táknak azonnali folytatolagos kidolgozása el nem halasztható. A tanács elhatározta, hogy egyelőre csak a kut föcsoportjának sürgösen befejezendő agyagmintáját és a szükséges gipszmintákat Bassler Antal akadémiai szobrász készíti el, illetöleg fejezze be... Fölhívja a tanács a közoktatásügyi osztályt, hogy a munkálatok mielőbbi befejezése iránt intézkedjen.

Ime a tények: a főváros valósággal lázas gyorsasággal sürgeti a munkálatok folytatását s azzal Basslert, Szécsi volt tanítványát bizza meg, a ki végül háromezer koronáért vállalja is a gipszmunkák elkészítését. Ezek a gipsz-

lányomda 1913

mintak él is készülnek s bekerülnek a Lendvay-utcai műterembe s állítólag máig is ott hevernek vagy rég porrá morzsolódtak . . .

Az örökösök és a főváros.

Az eddig közöltekből minden magyarázatnál ékebben dokumentálják a felsorolt tények, hogy a fővárosnak elintézetlen ügye marad fönna az örökösökkel, az elhunyt művész jogutódaival szemben: *a második részletfizetés kiutalványozásának kötelezettsége.* Igaz ugyan, hogy ebből levonásba kerülne a gipszmunkálatokra előírányzott 3000 korona!

Az örökösök egyszerű emberek, — előbb maguk próbálják meg: talán szép szóval, kéréssel mennek valamire, Évekig tartó keserves lólás-futás, meddő fáradozás következik.

Közben — a dolgok természetes rendje szerint — a diszkutnak már félig készen kellene állania! Hiszen a főváros maga sürgeli a munkálatokat! Am, *egyszerre megakad minden.*

A titkolódzás és titkoztatosság utvesztőjében (lásd: középponti városháza) valahol *elakad az egész diszkut fölállításának ügye.* Miért? Művészi intrika, más irányú befolyás érvényesült-e, nem tudható. A „főváros közönsége“, a melynek nevében a tanács állandóan sürgette ezt a munkát, a mely — ismétljük — első díjat nyert, *ez ideig semmit nem tudott meg, hogy mi történt a százezer koronás diszkuttal?*

Pörök — nyilatkozatok.

Az örökösök s a munkálatok folytatásával megbízott művész végre is — éveken át tartó hiábavaló kísérlet után — *pörrel támadták meg a fővárost, a mely pör még ma is tart.* Az örökösök nevében most Springer Ferenc doktor ügyvéd, országgyűlési képviselő vállalta a keresetet a fővárossal szemben.

Springer Ferenc doktor az *Esti Újság* munkatársának ezeket mondotta az ügyről:

— Sok mindenre ki kellene térnem, hisz egy nagyon is jelentős és közérdekű ügyről van szó. Arra a kérdésre, hogy mi történt magával a diszkuttal, sajnos, nem tudok kielégítő választ adni. *Fogalmam sincs, miért maradt abba!* Azt sem tudom, mi történt a megkezdett munkákkal, pedig *azok mind együtt voltak az elhalálozás után is a Lendvay-utcai műteremben s egy bizottság át is vette.* Megvannak-e ma is, vagy teljesen elpusztultak, ezt nem tudom!

— A mi röviden az örökösök álláspontját illeti, *az kétségen kívül és jogilag is tisztázott. Igenis, megilleti őket a második részlet,* természetesen a 3000 korona levonásával. Teljesen érthetetlen a fővárosnak tíz év óta tartó álláspontja. Kegyeletből is rég el kellett volna intéznie ezt az ügyet, vagy egyezkedést kellett volna följánlania. *De teljesen elzárkózott minden elől.* El sem mondhatom, mi mindent megpróbáltam, hogy valahogy elintézzük. Számát sem tudom, hány sürgős kérvényt adtam be. Mindenkiel, a ki csak illetékes ebben az ügyben a Városházán, tárgyaltam, de eredmény nélkül. *Szakértők delegálását ajánlottam föl minden elfogadható formában, erre sem reagáltak.* Hivatkoztam a humanizmusra, fölpanaszoltam, hogy az örökösök olyan körülmények között élnek, hogy az emberség nevében is meg kell hallgatni panaszukat.

— *Magam is meglepődtem ezen a közönyösségen.* Végre 1912. év május havában, tehát *tíz évi küzdelem után keresetet adtam be a székesfőváros ellen!*

Mayer Ferencné, az elhunyt testvére, ezeket mondotta nekünk:

— El sem képzelheti, mennyit fáradoztunk, hogy jogos követelményünknek valahogy érvényt sze-

rezzünk. Mindent megkíséreltünk, *de a székesfőváros meg sem hallgatott bennünket.* Másik bátyám időközben szintén meghalt s öt gyermekét hagyott maga után. Hogy mi lett művészbátyám halála után az általa megkezdett munkából, nem tudom... Már csaknem egészen lemondottunk mindenről, a mikor Springer Ferenc dr. képviselő vette kezébe ügyünket. Most bizunk, hogy végre is hozzájutunk jogos követelésünkhöz. A mi kis ügyünk mögött olyan közügy húzódik meg, a melyhez egész Budapest közönségének joga van a hozzászólásra.